

'n Maid met 'n pofbroek

Mag ik U ter inleiding van mijn betoog een onbeduidend voorval schetsen dat ik jaren geleden meemaakte?

Net als vele anderen die op het platteland geboren en getogen zijn en later ter wille van hun werk in een stad moeten wonen, grijp ik ook altijd graag de gelegenheid aan om, al is het maar voor enkele uren, de huizenmassa's de rug toe te keren en in de omgeving van mijn woonplaats de rust te zoeken van de wijde velden en de wijde luchten.

Zo ging ik ook eens een eindje fietsen op een zondagmorgen heel vroeg in het voorjaar. Mijn dochttertje, dat toen een jaar of vijf was, mocht mee, bij haar vader achterop. De lucht was betrokken en er woei een frisse bries. Daarom had moeder ons meiske in zo'n warm donkerblauw trainingspak gestoken. Dan kon ze tegen de kou.

Toen wij bij het begin van een dorpje, aan een brug kwamen met tussen de bomen door een vergezicht over het water, hielden wij even stil. Ter zijde van de weg lag een boerderij en daarvóór stonden, vlak aan ons pad, een klein kereltje van een jaar of zes en een nog kleiner meisje. Met zijn knuisten diep in zijn broekzakken bestudeerde deze jonge man ons, vreemdelingen, aandachtig. Toen kwam er duidelijk een enigszins minachtende trek op zijn gezicht en hij zei over zijn schouder tegen zijn zusje: „'n Maid met 'n pofbroek”. Daarmee was het geval voor hem afgedaan en hij draaide zich om.

* *
*

Ik hoop dat U aan het slot van mijn verhaal even hebt geglimlacht. Wanneer een kleuter zo iets zegt, dan is dat alleen maar grappig en wij mogen er gerust om lachen. Maar komt het niet herhaaldelijk voor, dat wij volwassenen, die beter moesten weten, even afwerend als dit kleine jongetje, even negatief en met even weinig begrip reageren op wat nieuw en vreemd is voor ons?

Wilt U een voorbeeld? Dank zij autobussen en goedkope treinen, hogere lonen en langere vakanties, groepsreizen en internationaal jeugdverkeer komen tegenwoordig vluchtige en minder vluchtige ontmoetingen met buitenlanders onvergelelijk veel vaker voor dan enkele tientallen jaren geleden het geval was. En toch kunnen wij nog wel enigszins navoelen, waarom de oude Grieken allen die hun taal niet kenden, betitelden als *barbaroi*, wat volgens de deskundigen oorspronkelijk mensen aanduidt die onverstaanbaar brabbelen in plaats van behoorlijk Grieks te spreken!

Een ander voorbeeld. Vermoedelijk bent U het wel met mij eens, dat het verfrissende van een buitenlandse reis voor een heel groot deel juist hierin zit, dat men wordt verplaatst in een wereld waar alles anders is dan in het eigen land. In elk geval zal ik niemand onder U ervan verdenken dat hij, wanneer hem in den vreemde onbekende spijzen worden voorgezet, op luide toon verkondigt dat al die wonderlijke liflafjes toch niet halen bij wat moeder de vrouw thuis voor hem kookt. En toch is er in een grote Engelse stad een hotel dat reizigers uit Nederland tracht aan te lokken door in zijn prospectus te vermelden „Hollandse keuken”.

Al zullen wij — om nog iets anders te noemen — vreemdelingen niet hinderlijk aanstaren en uiltachen vanwege een ongewone klederdracht of ongewone gebaren, het is nog niet zo heel lang geleden dat wij plachten te spreken van „een rare Chinees”, en misschien gebruiken wij die uitdrukking nog wel eens. Ik zou U willen vragen: Waarom?

Overigens blijft ons negativisme ten aanzien van het nieuwe en het vreemde allerminst beperkt tot onze beoordeling van buitenlanders en hun gewoonten. Bedenkt U eens, hoe in vele gevallen onze reacties zijn, als wij voor het eerst kennis maken met een nieuwe stroming op het terrein van beeldhouwkunst, schil-

derkunst of literatuur. Wat vond het publiek in Rembrandts eigen tijd van de Nachtwacht? En wat hebt U zelf gelezen of horen zeggen (en misschien ook: wat hebt U zelf gezegd) bijvoorbeeld over Mondriaan, Picasso of Paul Klee, of over de experimentele dichters? Het is bepaald niet mijn bedoeling hier een oordeel uit te spreken over de betekenis en de waarde van deze, enkel als voorbeelden genoemde figuren. Maar gelooft U dat ieder die hun werk bespot, oprecht zijn best heeft gedaan om na te voelen wat de kunstenaar heeft willen zeggen?

Zo zouden wij kunnen doorgaan; maar de gegeven voorbeelden zijn, dunkt me voldoende om de bewering toe te lichten dat, zeker niet overal en altijd, doch wel bij allerlei verschillende mensen en bij allerlei verschillende gelegenheden, zich een soort van afkeer van het nieuwe en ongewone manifesteert.

Vraagt men naar de oorzaken van dit verschijnsel, dan is, naar het mij voorkomt, een volledig antwoord op die vraag niet gemakkelijk te geven. Daarvoor is de zaak vermoedelijk ook te ingewikkeld. Intussen is het wél mogelijk enkele gezichtspunten aan te duiden die voor de verklaring van belang schijnen te zijn.

Wij zouden er dan in de eerste plaats even op kunnen wijzen, dat het waarnemen en verwerken van het ongewone bijzondere inspanning eist. In zover zou het aannemen van de afweerhouding dus een uiting kunnen zijn van een zekere geestelijke luiheid.

Veel belangrijker lijkt mij het volgende. Men kan zeggen dat niemand in de mensenmaatschappij als eenling geheel op zichzelf staat. Ieder van ons maakt deel uit van verschillende groepen: de groep der dorpsgenoten, landgenoten, leeftijdgenoten, vakgenoten, partijgenoten, geloofsgenoten, of wat niet al. Het besef dat wij tot de groep behoren, geeft ons een gevoel van veiligheid. Maar de groep stelt ook eisen aan haar leden en ieder van ons gedraagt zich min of meer zoals de andere leden van de groep zich gedragen. Komen wij nu in aanraking met personen die in uiterlijk en optreden afwijken van wat in ons wereldje gebruikelijk is, dan werkt in ons nog iets van datzelfde gevoel waarmee de primitieve mens duizenden, ja tienduizenden jaren geleden stond tegenover ieder die niet tot zijn clan behoorde. Intuïtief voelen wij: deze man is niet één van ons. Door de verschillen die zich opdringen vergeten wij, of komen wij niet toe aan, de misschien veel talrijker en veel fundamenteeler punten van overeenkomst die berusten op het gemeenschappelijk mens-zijn.

*
* * *

In de afweerhouding tegenover het nieuwe schuilt misschien ook een verborgen gevoel van onbehagen omdat wij niet begrijpen en vrezen niet te kunnen begrijpen, omdat wij voelen dat de zekerheid van tot dusver aanvaarde vaste regels ons dreigt te ontglippen. Wij vrezen niet te kunnen begrijpen en willen daarom niet begrijpen, maar trachten — onbewust — het onbegrepene als onbelangrijk, belachelijk of verkeerd buiten onze wereld te bannen. In dit opzicht zou men hier dus kunnen spreken van een verborgen minderwaardigheidsgevoel.

Deze opmerkingen waren louter bedoeld om de signaleerde houding van minachting voor wat ons vreemd is, althans enigermate begrijpelijk te maken. Zij waren beslist niet bedoeld om die goed te praten. Want ik hoop dat U het met mij eens bent, dat een dergelijke houding voor ons als redelijke wezens eenvoudig niet te rechtvaardigen is.

Hoe moeten wij ons dan wél gedragen tegenover het nieuwe en vreemde dat wij tegenkomen?

Het antwoord op deze vraag lijkt mij niet zo moeilijk.

Wie op een punt waar een prachtig vergezicht zich voor hem opent, in begrijpelijke ergernis vooral kijkt naar de schillen en de dozen die het grasveld op de voorgrond ontsieren, loopt gevaar de schoonheid van het landschap nauwelijks op te merken.

Wie, als hij een roman gaat lezen, zich koel-kritisch instelt, zal juist daardoor niet in de goede stemming zijn om zich door de schijver te laten leiden en meevoeren naar het land van de verbeelding; hij zal weinig in het boek vinden om van te genieten en allerlei voortreffelijke eigenschappen die het naast zwakke punten mogelijk óók heeft zullen hen verborgen blijven.

Wie in de omgang met mensen in de eerste plaats hun fouten en zwakheden zoekt, zal juist daardoor hun goede kwaliteiten, hun flinkheid, hun ijver, hun bescheidenheid, hun eerlijkheid, hun hulpvaardigheid, kortom hun deugden, vaak voorbijzien.

In al deze gevallen geldt: wees niet negatief en wantrouwend, maar benader mensen en dingen positief, met goede wil, met oprecht streven om te begrijpen en te waarderen, en met — vergeeft U mij het woord — iets van nederigheid.

Precies datzelfde geldt, alleen in nog sterkere mate, tegenover die mensen en verschijnselen die aanvankelijk een gevoel bij ons opwekken van niet-begrijpen,

van onmacht en misschien zelfs van verbijstering.

Betekent dit nu, dat men tegenover het vreemde en nieuwe zijn kritiek het zwijgen moet opleggen? In genen dele. Maar de kritiek behoort niet in de eerste plaats te komen, vóórdat men heeft leren verstaan, doch pas daarna.

Overigens behoeft er nauwelijks op gewezen te worden, hoe de intrinsieke waarde van het een of ander noch vergroot noch verkleind wordt door de toevallige omstandigheid dat het voor U of mij misschien vreemd en ongewoon is. Zij is daar volkomen onafhankelijk van.

Als wij de juistheid van deze laatste opmerking erkennen, valt gemakkelijk in te zien dat niet minder dwaas en gevaarlijk dan het vreemde en nieuwe zonder goede gronden te veroordelen is: het klakkeloos over te nemen en te bejubelen en eigen oude opvattingen en gebruiken domweg te verwerpen onder de bekoring van wat mode en reclame ons trachten op te dringen.

Juist in onze tijd, waarin het zoveel sterker geworden onderling contact naast de grote voordelen die het brengt, ook grote nadelen dreigt mee te slepen, nadelen van vervlakking en eenvormigheid, is het goed uit te spreken dat met belangstellend kennismaken, keuren en waarderen van alles wat anders is dan wij plegen te denken, te voelen en te doen, heel goed kan samengaan en móet samengaan bewuste bezinning op eigen aard, handhaving en schepping van een eigen levensstijl, in grote en kleine dingen.

Dr W. WIERSMA

DE ARK

Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord.

≈

TARIEVEN VOOR VOLLEDIG PENSION

Voor volwassenen: f 38,50 per week; f 6,— per dag.

Voor kinderen beneden 11 jaar: f 26,25 p. w.; f 4,50 p. d.

Voor kinderen beneden 5 jaar: f 25,45 p. w.; f 3,75 p. d.

Voor groepen speciale condities

2-, 4-, 5- en 6-persoons kamers en slaapzaal.

Bespreking van verblijf kan geschieden bij het Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord „De Ark”, Belvédèrelaan 14 te Nunspeet, telefoon K 3412—2404.

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
15 JULI 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,12, buitenland f 4,60 p.j.